

زنجیره پیغماییه کانی پیگاں راست (۴۷)

له بلاوکراوه کانی مالپه ری ئیمان وەن

www.iman1.com

دوعاو ئەذكارو ئاداب

بۇ

مندان

لە سوننەتى صەھىھى

پىغەمبەر مان ﷺ

كۆكىرنەوە ئامادە كىرىنى

م. صلاح الدین عبدالكرييم

پىناسەي پەرتۈوك

ناوئ پەرتۈوك : دوعاو ئەذكارو ئاداب بۇ مندالان لە سوننەتى صەھىھى
پىغەمبەر مان (ص) .

ناوئ كۆكەرەوە و نامادەكار : م. صلاح الدین عبد الکریم .
ئىمارەن سپاردن : ژمارە (۳۴۶) پى دراوه لە لايەن وزارتى رۇشنىبىرى
حکومەتى ھەريٰمى كوردىستانەوە .

زنجىرە : زنجىرە () لە زنجىرە رىئىمايىھە كانى رېگاى راست .
نورە و سالى چاپ : يەكم - (۱۴۳۰) / ۲۰۰۹ ز .
چاپخانە : سىقا / سليمانى .
تىۋاڭ : (۱۰۰) .

بنكەن بلاؤكردنەوە : كتىپخانەي سىما / چەمچەمال .
كتىپخانەي سوننە / سليمانى .
كتىپخانەي زانست / كەلار .

كەمافى چاپىرىدىن و لەبەرگەرنەوەن پارىزراوە .

ناودرۈك

<u>لاپەرە</u>	<u>بابەت</u>
٥	پېشەگى
٧	دوعاي نوستان
٨	ئادابى نوستان
٩	دوعاي له خەوھەستان
١٠	دوعاي چونە سەر ئاو
١٠	ئادابى چوونە سەر ئاو
١٢	دوعاي هاتته دەرھوھ لەسەر ئاو
١٣	دوعاي پوشاك پوشين (جل و بەرگ لەبەركەن)
١٣	ئادابى پوشاك پوشين
١٤	دوعاي لەبەركەنلىكى نوئى
١٥	دوعا كردن بۇ كەسيك كە پوشاكى نوئى لەبەربکات
١٥	ئادابى جل داكەندن
١٦	ئادابى نان خواردن
١٨	دوعاي دەست ھەنگىرن لە خواردن
١٩	ئادابى خواردنلە
٢١	ئادابى سەردانى كردن
٢٢	ئادابى سەلام كردن
٢٤	ئادابى گائىته كردن
٢٥	دوعاي دەرچۈون لە مال
٢٦	چوونە ماللەلە
٢٧	ئادابى سەردانى كردىنى نەخوش

٢٩	ئادابى رېگاوبان
٣٠	ئادابى پىزىمەن
٣١	ئادابى باويشىك
٣٢	ئادابى بەكارھىيىنانى تەلەفۇن
٣٣	ئەدەب لەگەل دايىك و باوكدا
٣٤	دوعاى چۈونە مزگەوت
٣٥	ئادابى چۈونە مزگەوت
٣٦	دوعاى ھاتىنە دەرەوە لە مزگەوت
٣٧	ئادابى قوتا بخانە
٣٨	دوعاى سوار بۇونى ئۆتۈمبىل
٤١	ئادابى چەڙنەكان
٤٢	سەرسام بۇون بە شىتىكى جوان
٤٣	لە كاتى روودانى شىتىك كە پىت خوش بىت
٤٤	لە كاتى روودانى شىتىك كە حەزى پى ناكەيت
٤٥	لە كاتى بىستىنە هەورە بروسكە
٤٦	لە كاتى هەنگىزدى بادا
٤٦	لە كاتى بىن بارانىيدا
٤٦	لە كاتى باران بارىندا
٤٧	لە پاش باران بارىن
٤٨	لە كاتى بىنېنى مانگ
٤٩	لە كاتى بىستىنە وەرىنى سەگ وزەرىنى كەربەشەو
٤٩	لە كاتى بىستىنە دەنگى كەلەشىر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

پىشەكى

إِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ أَنفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلٌّ لَّهُ وَمَنْ يُضْلِلُ فَلَا هَادِيَ لَهُ . وَأَشْهُدُ أَنَّ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهُدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

(يٰأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَ�لِيهِ، وَلَا تَمُونُ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) ﴿١٠٢﴾

(آل عمران: ١٠٢).

(يٰأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبِّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِّنْ نَفْسٍ وَحْدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي نَسَأَلَنَّ بِهِ، وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

(النساء: ١). ﴿١﴾

(يٰأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا) ﴿٧٠﴾ يُصْلِحَ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

وَيَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ، فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيمًا) ﴿٧١﴾

(الأحزاب: ٧١-٧٠).

أَمَّا بَعْدُ ...

فَإِنَّ أَصْدِقَ الْحَدِيثِ كَتَابُ اللّٰهِ وَخَيْرُ الْهَدِيْهِ هَدِيْهُ مُحَمَّدٌ (صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَسَلَّمَ) وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحْدَثَتُهَا وَكُلُّ مُحْدَثَةٍ بِدُنْعَةٍ وَكُلُّ بِدُنْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

خواي گەورە فەزىل ۋچاکەدە خىشى زۆرى بەسەر خەلکىيەدە ھەيدە بەگشتى، وە بەسەر باوهەداران بەتايمىتى، وە گەورەتىن بەخىش وچاکەدى خواي گەورە بەسەرمانەدە بە رەھايىي برىتىيە لە ھيدايەت دامغان بۆ ئەم ئايىنە بەرز وپىرۆزە، كە بەھۆيەدە لە تارىكىيە كانى كوفرو شىرك وبيىدۇدە تاوان رزگارمان بۇوە بۆ روناکى ئىسلام وئىمان و سوننەت و قورئان، وەيدە كىتى تر لە بەخىشەكانى خواي گەورە بەسەرمانەدە برىتىيە لە بەخىشىنى مندال، كە ھەركەسييڭ خواي گەورە منداللى پىيەخى پىويىستە لەسەرى بەگۈيرەدە رېئمايىي و ياساي ئەدە خوايىپەروردەدە بکات كەپىي بەخشىيە تا لە دوارۆزدا مندالىيىكى صالحى لىدەرچىت و دايىك و باوكى بجهىسىيەتەدە سود بەخش بىت بۇ دين و گەل و وولاتە كەي، وە ئەم نامىلىكەيەدە بەرددەستت ھەولىيەكە بۇ پەروردەدە كەردىنى مندالانپەروردەدە كى راست و دروست، كە تىيىدا چەندەها زىكىر و دوعاو ئادابى جوان باسکراوه، وەھەولەم داوه ھەموو فەرمۇودە كان صەھىح بن و دوور بن لە فەرمۇودە لازىو ھەلبەستراو، ھەربۆيە ناوم نا دوعاو ئەزكارو ئاداب بۇ مندالان لە سوننەتى صەھىھى پىغەمبەرمان (ص)، بە ئومىيىدى ئەوهى كە سود بە مندالان بگەيدەنەت و تەنەها لەبەر رەزامەندى خواي گەورە بىت .

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمَ عَلَىٰ بَيْنَنَا مُحَمَّدٌ وَعَلَىٰ اللَّهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ .

ئاماھەكار

٨/ جمادى الاولى / ١٤٣٠ك

بەرامبەر ٣/ ٢٠٠٩/ ٥

دوعای نوستن

(باسمك ربی و ضعف جنبي وبک ارفعه، إن أمسكت نفسی فارجها، وإن
أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به عبادک الصالحين^(١)).

واته: بهناوى تۆوه ئەى پەروھەردگارم لايەكانم دانا، وەھەر بهناوى
تۆوه بەرزى دەكەمەوه، ئەگەر گيانت كىشىا ئەوا بەبەزەيى بە لەگەلىدا، وە
ئەگەر بۆمت گەراندەوه ئەوا بىپارىزە بەوشتەي كە بەندە چاكەكاننى پى
دەپارىزىت.

(باسمك اللهم أموت وأحيـا)^(٢).

واته: به ناوى تۆوه ئەى پەروھەردگارم دەمرم و دەژىم (دەخەوەم
وەھەلدىستم).

(١) صحيح الجامع الصغير: ٤٠٧.

(٢) صحيح الأدب المفرد: ١٢٠٥.

ئادابى نوستن

- ١ - جىڭگايى نوستنەكەي دەته كىنېت، چونكە نازانىت چى لە زىيردالى،
بە تايىبەتى ئەگەر لە گوند ودەشت خەوت.
- ٢ - لە سەر لاي راستى دەخەويىت و دەستى راستى دەخاتە زىير
روومەتى .
- ٣ - بە دەست نویىزەوە دەخەويىت .
- ٤ - لە سەرسكى نانويىت، چونكە خوايى گەورە رقى لەم جۆرە
نوستنە يە .
- ٥ - خويىندىنى ئايىت ئەلكورسى پىش نوستن .
- ٦ - خويىندىنى (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) و (قُلْ أَعُوذُ
بِرَبِّ النَّاسِ) سى جار .
- ٧ - زوو نوستن بۇ زوو لە خەو ھەستان .

دوعاي لە خەوھەستان

(الحمد لله الذي أحياناً بعد ما أماتنا وإليه النشور).^(٣)

واتە: حەمدو سوپاس بۇ ئەو خوايىھى كە زىندومانى كردەوه له پاش ئەوهى
كە مرا نمانى، وە گەپانەوه يىش ھەر بۇ لای ئەوهى.

- ١- سوپاس كىرىنى خوايى كەورە لەسەر گەپانەوهى روحمان.
- ٢- شوشتنى دەست و دەم و چاو .

(٣) صحيح الجامع الصغير: ٤٦٥٠.

دوعاي چۈونە سەر ئاۋ

(بسم الله اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث^(٤)).

ئادابى چۈونە سەر ئاۋ

واته: بەناوى خواوه، خوايه من پەنا دەگرم بە تۆ لە شەيتانى نىّرو مىّ.

- ١- پىش خستنى پىئى چەپ لە كاتى چونە سەر ئاۋ.
- ٢- رooo و پشت نەكىرنە قىبلە لەسەر ئاۋ.
- ٣- خۆپاك نەكىرنە وە بە دەستى راست.

(٤) (صحیح الجامع الصغير: ٤٧١).

- ٤- خۆ پاک كىرىنەوە بە باشى بە دەستى چەپ.
- ٥- خۆ پاراستن لە بەركەوتى پىريشك.
- ٦- قسە نەكىرن لە سەر ئاوا.
- ٧- هەلنىڭرتى شىتى پىرۇز لە كاتى چونە سەر ئاوا (ناوى خوا، ناوى پىغەمبەر (ص)، ئايەت، فەرمۇودە.....).
- ٨- وەلام نەدانەوەي سەلام لە سەر ئاوا.
- ٩- پاک كىرىنەوەي پاشەرۇ لەپاش هاتنە دەرەوە لە سەر ئاوا.
- ١٠- ئەگەر لە دەشت بۇ ئەوا دور دەكەويتەوە تا كەس نەيىينىت.
- ١١- ئەگەر دەشت بۇ ئەوا نابىت مىزو پىسى بىكاتە ناوا ئاوا، ياخود ئېر دارو سىبەرىك كە شوينى پىشوو حەوانەوەي خەلک بىت، ياخود سەر رىڭاي خەلکى.
- ١٢- ئەگەر ئاوا نەبۇ بە سى بەرد خۆى پاک دەكاتەوە، ياخود دەسەسىن.

دوعای هاتنه دەرەوە لەسەر ئاوا

پىئى راست پېش دەخەيت لە كاتى هاتنه دەرەوە لە سەر ئاوا و دەلىيىت:
(غفرانك)^(۵).

واته: خوايە داواي لىخىش بۇونت لى دەكەم.

دوعاي پوشاك پوشين (جل وبه رگ له بهر كردن)

(الحمد لله الذي كسانى هذا ورزقنيه من غير حول مني ولا قوة).^(١)

واته: حەمدو سوپاس بۇ ئەو خوايىھى كە ئەم پوشاكەي پى به خشىم به بىن
ھىچ ھەول وھىزىكەوه لە منهوه.

ئادابى پوشاك پوشين

- ١- سوپاس كردى خواي گەورە لە سەر بە خشىنى ئەو پوشاكە.
- ٢- لاي راست پىش دەخەيت لە كاتى لە بهر كردى پوشاكدا.
- ٣- لە شوينىك خوت دەگۈرىت كە كەس نە تبىينىت.

(٦) صحيح الجامع الصغير: ٦٠٨٦.

- ٤- پۆشاکىك ناپۆشىت كە بۇ فيزو خۆ بەگەورە زانىن وناوبانگ دەركىدىن بىت.
- ٥- پۆشاکىك ناپۆشىت كە وىنەو خاچى لە سەر بىت.
- ٦- پۆشاکىك ناپۆشىت كە پۆشاکى مۇسلمانان نەبىت ولاسايى كىرىنەوهى بىباوه ران بىت.
- ٧- كورپۆشاکى كچ ناپۆشىت و كچىش پۆشاکى كورپ ناپۆشىت.
- ٨- كورپۆشاکى ئاورىشىم لە بەرناكات.
- ٩- پۆشاکى كچ دەبىت ئەستور و فراوان و درېز بىت.
- ١٠- نابىت كورپۆشاکى لە خوار قولە پىئى (كعب) درېز تر بىت.
- ١١- هەركەسىيەك ئەدواعىيە سەرەوە بخويىنىت لە كاتى جل و بەرگ لە بەركىدىدا خوايى گەورە لە تاوانەكانى پىشىو خوش دەبىت.

دوعاي لە بەركىدى پۆشاکى نوى

(اللهم لك الحمد أنت كسوتنيه أسألك من خيره و خير ما صنع له وأعوذ بك من شره و شر ما صنع له).^(٧)

واتە: خوايى حەمدو سوپاس بۇ تۆ كە ئەم پۆشاکەت پى به خشىوم، داواي خىرۇ چاكەيت لى دەكەم وئەو خىرۇ چاكەى كە بۆى دروست كراوه، وە پەنا دەگرم بە تۆ لە شەپۇ خراپەي وئەو شەپۇ خراپەي كە بۆى دروست كراوه.

(٧) صحيح الجامع الصغير: ٤٦٦٤.

دوعا كردن بۆ كەسيك كە پوشاكى نوى لە بهر بکات

البس جديدا وعش حميدا ومت شهيدا^(٨).

واتە: هەر پوشاكى تازە لە بهر بکەيت وەھەر بە خۆشى بژيت وەھە شەھيدى لە پىيّناوى خودا بمرىت.

ئادابى جل داكەندن

بسم الله^(٩).

- ١- پىشخستنى لاي چەپ لە جل داكەندن لە بهر.
- ٢- هەلۋاسىنى جل وېھرگ لە شويىنېكى پاك و خاويئن.
- ٣- لە شويىنېكى چۆل جله كانت دەداكەنیت كە كەس نەتبىينىت.
- ٤- هەركەسيك لە كاتى جل داكەندىدا بلىت: بسم الله ئەوا جنى عەورەتى نابىينىت.

(٨) صحيح سنن ابن ماجة: ٣٥٥٨.

(٩) صحيح الجامع الصغير: ٣٦١٠.

ئادابى نان خواردن

- ١- دەست شۆرىن لە پىش نان خواردن.
- ٢- ووتنى (بسم الله) لە سەرەتاى نان خواردن.
- ٣- ئەگەر لە سەرەتا لە بىرى كرد ئەوا با لە كاتى نان خواردن با بلىت:
(بسم الله أوله وآخره) (١٠).
- واتە: بەناوى خوا لە سەرەتاو كۆتايىدا.
- ٤- بە دەستى راستى بخوات.
- ٥- لە بەردەستى خۆى بخوات
- ٦- پەلە نەكىرن لە كاتى نان خواردن.
- ٧- مام ناوهندى لە خواردىدا (نە زۆر بخوات نەكەم).
- ٨- رەخنەو توانج نەگىرن لە خواردن، ئەگەر حەزى لى بۇو بىخوات
ئەگەر نا با بى دەنگ بىت.
- ٩- نە خواردى خواردن بە گەرمى، چاوهرى بکەيت تا سارد دەبىتەوه.
- ١٠- دانىشتن بە شىۋازىكى جوان بۇ نان خواردن، ونان نە خواردن بە پال
كەوتىنەوه.
- ١١- نە كۆكىن ونە پېزمىنە ناو خواردن.
- ١٢- ئەگەر مىوان بۇويت لە خۆتەوه دەست نەكەيت بە نان خواردن
بەلكو پىيىستە چاوهپوان بىت تا خاوهن مال فەرمۇوت لى دەكت.

١٣ - ئەگەر میوان بوویت ئەوا ئەم دوعایە بۆ خاوهن مال دەكەيت:

(اللهم بارك لهم فيما رزقتمهم واغفر لهم وارجحهم) ^(١١).

واتە: خوايە فەپۇ بەرهەكەت بخەيتە ئەو رۆزىيەئى كە پىت داون، وەلىييان

خۆش بەو رەحمىيان پىبكە.

١٤ - پىويىستە خاوهن مال قسەى بەسۇد بۆ میوان بکات تا شەرم نەكات.

١٥ - خاوهن مال سەيرى دەمى میوان نەكات تا شەرم نەكات.

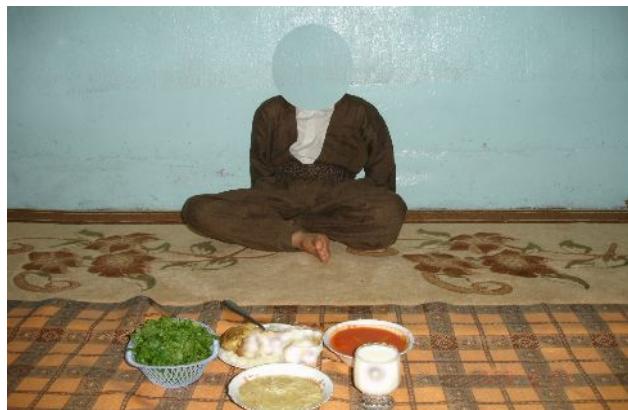

دوعاي دهست هەلگرتن لە خواردن

(الحمد لله الذي أطعمني هذا الطعام ورزقنيه من غير حول مبني ولا
قدرة).^(١٢)

واته: حەمدو سوپاس بۇ ئەو خوايىھى كە ئەم خواردنەي پى به خشيم
بەبىھ يېچ ھەول وھىزىك لە منهوه.

- ١- سوپاس كردنى خوايى گەورە لە سەر بە خشىنى نىعەمەتكانى.
- ٢- سوپاس كردن دوعاي خىر كردن بۇ ئەو كەسەئى كە خواردنەكەي
بۇ ئامادە كردۇوين.
- ٣- شوشتنى دهست ودهم لە پاش نان خواردن.
- ٤- يارمەتى دانى دايىك وبەردىست كردنى.
- ٥- زور نەمانەوه لە پاش نان خواردن ئەگەر مىوان بۇويت.
- ٦- هەركەسىك لە پاش نان خواردن ئەو دوعايى سەرەوه بخوتىت ئەوا
خوايى گەورە لە تاوانەكانى پىشىۋى خوش دەبىت.

ئادابى خواردنەوه

- ١- ووتنى بسم الله پىش خواردنەوه.
 - ٢- خواردنەوه بە دەستى راست.
 - ٣- خواردنەوه بە دانىشتنەوه.
 - ٤- خواردنەوه بە سى قوم.
 - ٥- ئەگەر كەرم بۇو بە فۇو سارىد نەكىرىتەوه.
 - ٦- نەخواردنەوه لە دەمى دۆلکەوه.
 - ٧- دەرنەبېرىنى دەنگ لە كاتى خواردنەوهدا.
 - ٨- نەخواردنەوه لە پىالەو گلاسى زىرو زىو.
 - ٩- وتنى الحمد لله لە كۆتايىدا.
 - ١٠- ئەگەر خواردنەوهت دابەش كرد لە لاي راستەوه دەست پى بکە.
 - ١١- وە بە دەستى راست دابەشى بکە.
 - ١٢- ئەگەر خواردنەوهت دابەش كرد با خۆت دوا كەس بىت كە دەيھۆيتەوه.
 - ١٣- ئەگەر كەسىك خواردنەوهى پى دايىت ئەوا ئەم دوعا يەى بۇ بکە:
(اللهم أطعم من أطعمني، واسق من سقاني)^(١٣).
- واتە: خوا خواردن بېھخشە بەو كەسەى كە خواردنى پى دام، وە خواردنەوه يېش بېھخشە بەو كەسەى كە خواردنەوهى پى دام.

دوعاو ئەذكارو ئاداب بۇ مندالان لە سوننەتى صەھىھى پېغەمبەر مان (ص) (٢٠)

ئادابى سەردانى كردن

- ۱- سەردانى نەكىردن بە بى دىيارى كردىنى كات .
- ۲- دىيارى كردىنى كاتىكى گونجاو (كاتى پىشى وحەوانە وە نەبىت).

- ۳- لە دەرگا يان لە زەنگ دان سى جار وچاوه روان كردن لە نىۋانىيادا.
- ۴- رانەوەستان لە بەرامبەر دەرگاكە، بەلکو راوهەستان لە لايەكىيە وە .
- ۵- ئەگەر وەلەميان نەدايە وە بىگەپىزە وە .

٦- ئەگەر وترا: كىيە ؟ نەلىيىت: منم يان خۆمانىن، بەلكو ناوى خۆت
بلىـ.

٧- سەلام بکەو روخسەت وەربىگەر بۆ چۈونە ژۇورەوە.

٨- لەو شويىنە دابىشىھە كە خاوهەن مال بۆت دەستنىشان دەكەت.

٩- ئەگەر وترا: كاتمان نىيە يان گونجاو نىيە، ئەوا بەلاتەوە ئاسايىي
بىت و بىگەپىرەوە.

ئادابى سەلام كىردىن

١- سەلام كىردىن ھۆكارىيىكە بۆ بلاابۇونەوە خۆشەويسىتى.

٢- سەلام كىردىن ھۆكارىيىكە بۆ چۈنە بەھەشت.

٣- سەلام كىردىن بە ووتىنى: (السلام عليكم ورحمة الله وبركاته).

٤- هەركەسىيىك بەم شىيوازە سەلام بکات سى (٣٠) خىرى بۆ دەنسىرىت.

٥- وەلام دانەوەي بە ووتىنى: (وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته).

٦- سوارى سەلام لە پىياادە دەكەت.

٧- پىياادە سەلام لە دانىشتوو دەكەت.

٨- كەم سەلام لە زۆر دەكەت.

- ٩- بچوك سەلام لە گەورە دەكەت.
- ١٠- بە رووى خۆشەوە سەلام لە يەكترى دەكرىت.
- ١١- تەوقە كردن ھۆكارە بۇ سپىنەوەي تاوان.
- ١٢- كورپ تەوقە لەگەل كچى نامە حەرمدا ناكات وبە پىچەوانەوە.

ئادابى گالىتە كردن

- ١- با گالىتە كردىت راست بىت و درقى تىدا نەبىت.
- ٢- ئەگەر پىويستى بە پىكەنин كرد ئەوا دەنگ بەرز مەكەرە وەو بە قاقا پى مەكەنە، بەلكو با پىكەنین زەردە خەنە بىت.
- ٣- با گالىتە كردىت لەگەل ھاوتەمەنی خۆتىدا بىت.
- ٤- با گالىتە كردىت ئازاردان وتانە و تەشەرى كەسى تىدا نەبىت.
- ٥- با گالىتە كردىت زۆر نەبىت وله سنور دەرنەچىت.

دوعاي دەرچۈن لە ماڭ

بسم الله توكلت على الله لا حول ولا قوة إلا بالله^(١٤).

واته: به ناوى خواوه، پشتم به خوا بەست، وە هىچ ھەول وەيىزىك نىيە ئىلا
بە پشت بەستن بە خواوه نەبىت.

ھەركەسىك لە ماڭ دەرچىت وئەم دوعايىه بخوينىت ئەوا پىىدى دەوتىرىت:
ئەمەت بەسەو پارىزرايت وشەيتانىشى لى دوور دەكەۋىتەوە.

دوعاو ئەذكارو ئاداب بۇ مندالان له سوننەتى صەھىھى پېغەمبەرمان (ﷺ) (٢٦)

چۈونە مالەوه

بسم الله.

ئادابى سەردانى كردىنى نەخۆش

لا بأس طهور إن شاء الله ^(١٥).

واتە: ئاسايىھە و بە ويستى خوا پاکكە رەھوھىيە لە تاوان.

١- هەر موسىلمانىك سەردانى موسىلمانىكى نەخۆش بکات بۇ خوا ئەوا حەفتا ھەزار فريشته دوعاي خىرى بۇ دەكەن.

٢- پىويستە لاي نەخۆش زۆر دانە نىشىن، چونكە لهوانە يە پىويستى بە نوستن و پىشۇ بىت.

٣- پرسىيار لە نەخۆشەكە دەكەين سەبارەت بە نەخۆشىيەكەي.

٤- ھانى دەدەين كە گەشىبىن بىت و ورەي بەرز دەكەينەوه.

٥- يادى دەخەينەوه كە نەخۆشى دەبىتىه ھۆي سرپىنه وھى تاوان.

- ٦- هانى دەدەين كە ئارامگەر سوپا سگوزار بىت.
 - ٧- يادى دەخەين وە كە ئەگەر خواي گەورە كەسىيکى خوش بويت نەخۆشى دەخات.
 - ٨- دوعاي خىرو شىفای بۇ دەكەين لە خواي گەورە.
 - ٩- سورەتى (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) و (الفاٰتٰحة) ئى بەسەردا دەخوينىن.
 - ١٠ حەوت جار ئەم دوعايى بەسەردا دەخوينىن:
(أَسْأَلُ اللَّهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمَ أَنْ يُشَفِّيَكَ^(١٦)).
- واتە: داواكارم لە خواي گەورە پەروەردگارى عەرشى گەورە كە شىفات بىدات.

ئادابى رېڭاوبان

- ۱- رۆيىشتىن بە رېڭادا بە شىّوه يەكى مام ناوهند (نە زۆر خىراو نە زۆر هىۋاش).
- ۲- رۆيىشتىن بە سەر زەھرى بە خۆبەكەم زانىن، بە بى فىيزو شانازى كردىن بە سەر خەلکىدا.
- ۳- يارى نە كردىن لە رېڭاوبان وشەقامەكاندا، تا پشو لە خەلک تىك نەدەين و ئازاريان نەدەين.
- ۴- دانەنىيىشتىن لە سەر رېڭاوبان.
- ۵- پاراستىنى دەست و دەم و چاولە حەرام.
- ۶- پارىزىگارى كردىن لە سەر پاك و خاۋىىنى شەقام و رېڭاوبان.
- ۷- لاپىدىنە هەر شتىك كە ئازار بە موسىلمانان دەگەيەنىت لە رېڭاوبان.
- ۸- سەلام كردىن و وەلام دانەوەي سەلام.
- ۹- رېنمايى كردىن نابىينا و نەشارەزا.
- ۱۰- يارمەتى دانى هەركەسىك پىيوىستى بە يارمەتى بىت.

ئادابى پژمین

- ١- ئەگەر موسىلمان پژمى پىيىستە لە سەرى كە دەسە سرىيىك بخاتە سەر دەمى تا ئازارى كەس نەدات.
- ٢- پىيىستە لە كاتى پژمیندا رۇوى خۆى وەرگىرىت لە خەلکى.
- ٣- وەئەگەر لە سەر خوان بۇو رۇوى خۆى وەرگىرىت لە خواردنە كە.
- ٤- لە پاش پژمین سوپاسى خواى گورە بکات و بلیت: الحمد لله.
- ٥- هەركەسىيىك گۈئى لى بۇو پىئى بلىت: بير حمك الله.
- ٦- ئەويش وەلاميان بدانە وە پىيىان بلىت:
يەهدىك الله ويصلح بالك^(١٧).
- ٧- ئەگەر پژمینە كە چەند جارىيک دووبارە بۇوه وە بە هۆى هەلامەت
(پەسييو) ئەوا هيچى پى نالىيىت.

ئادابى باويشك

- ۱- خواى گەورە باويشكى پى ناخۆشە، چونكە لە شەيتانە وەيە و نيشانە ئەمەلى و بىزارييە.
- ۲- ئەگەر كەسيتىك باويشكى هات چەندىك دەتوانىت با بىگەرپىنىتە وە.
- ۳- ئەگەر نەيتوانى بىگەرپىنىتە وە ئەوا با پشتى دەستى چەپى يان ناولەپى دەستى راستى بخاتە سەر دەمى.

ئادابى بەكارھىنانى تەلەفۇن

- ۱- بەكار نەھىيىنانى تەلەفۇن بۇ جگە لە پىيوىست.
- ۲- بەكار نەھىيىنانى تەلەفۇن بۇ گالىتە كردن بە خەلکى و بىزاز كردىيان.
- ۳- قسە زۆر درىيىز نەكەينەوه لە تەلەفۇندا.
- ۴- پەيوەندى نەكەيت بەكەسەوه لەكاتى ناگونجاودا (وەكىو بەيانى نزو، پاش نىوەرپق، شەۋى درەنگ).
- ۵- ئەگەر تۆ زەنگت بۇ كەسىك كرد ئەوا بە (السلام عليكم) دەستت پى بىكە.
- ۶- ئەگەر زەنگ كرا ئەوا بە بەللى وەلام بىدەرەوه.

ئەدب لەگەل دايىك و باوكدا

- ١- گۈپىرايەلىٰ كردىيان وله قسە دەرنەچونيان.
- ٢- دەنگ بەرز نەكردىنەوە بەسەرياندا.
- ٣- چاکە كردىن لەگەلىياندا.
- ٤- بىزاز نەبۇون لىييان وئۆف نەكىرىن لەبەرامبەرياندا.
- ٥- دوعاي خىر كردىن بۆيان و داواي لىخۇش بۇون كردىن بۆيان.
- ٦- لە پاش مردىيان جى بەجى كردىنى وەسىت وئامۇزگارىيەكانىيان ئەگەر تاوانى تىىدا نەبۇو.
- ٧- سەردانى كردىنى دۆست وهاورىييانيان.
- ٨- يارمەتىيدانىيان لە كارەكانىيان.

دوعاي چۈونه مزگەوت

بسم الله والسلام على رسول الله اللهم اغفر لي ذنبي وافتح لي أبواب رحمتك^(١٨).

واتە: بەناوى خواوه، سەلات وسەلام لە سەر پېغەمبەرى خوا (ص)، خوايە لە تاوانەكائىن خۆش بە، وە دەرگاڭاكانى سۆزۈ بەزەيى خۆتم لى بکەرەوە.

ئادابى چۈونە مزگەوت

- ۱- پىرى راست پىش دەخھىت لە چونە ناوجىھەت و ئەو دوعايىھى سەرەوە دەخويىنىت.
- ۲- پىش دانىشتن لە مزگەوت دووركات نويىژى (تحيى المسجد) دەكەيت.
- ۳- ھىمەنلىق ئارامى مزگەوت دەپارىزىت.
- ۴- تف ناكەيتە ناوجىھەت و پاڭ و خاوىننى دەپارىزىت.
- ۵- نەخواردىنى سىرو پىاز پىش چۈون بۇ مزگەوت.
- ۶- بۇن لە خۆدان پىش چۈون بۇ مزگەوت.
- ۷- بە پۇشاڭى پاڭ و خاوىنەوە دەچىن بۇ مزگەوت.
- ۸- لە كاتى وتاردا قىسە ناكەين و بىچىن دەنگ دەبىن و گوئى لە وتارەكە دەگرىين.
- ۹- ناچىنە نىوان دووكەسەوە وبەسەر شانى خەلکدا تىنلاپەرىن.
- ۱۰- ئەگەر پىلاؤھە كانمان پىس بۇو پىش چونە ناوجىھەت پاڭى دەكەينەوە.

دوعاي هاتنه دەرەوه له مزگەوت

بسم الله والسلام على رسول الله اللهم اغفر لي ذنوبي وافتح لي أبواب فضلك^(١٩).

واته: بهناوى خواوه، سەلات وسەلام لەسەر پىغەمبەرى خوا (ص)، خوايە له تاوانەكەنام خۆش بە، وە دەرگاكانى فەزىل وچاکەرى خۆتم لى بکەرەوه.

- ١- پىئى چەپ پېش دەخەيت له هاتنه دەرەوه له مزگەوت.
- ٢- ئەو دوعايىهى سەرەوه دەخويىنىت لەكاتى هاتنه دەرەوه له مزگەوت.
- ٣- چاوه روانى نويىزى داهاتتوو دەبىن.

ئادابى قوتاخانە

- ۱- قوتاخانە جىڭاى فىئر بۇونى زانست وئەدەبە.
- ۲- پىش چوون بۇ قوتاخانە وانەكانم ئامادە دەكەم وئەركى سەرشامن جىبەجى دەكەم.
- ۳- بە جل وبەرگ وپۇشاکى خاوىنەوە دەچم بۇ قوتاخانە.
- ۴- قىزم شانە دەكەم ونىنۇكم دەكەم وپىلاۋەكانم بۇياخ دەكەم.
- ۵- ھەمو پىداويسىتىيەكانم لەگەل خۆم دەبەم وھىچيان لە بىر ناكەم (پەرتوك، دەفتەر، قەلەم، لاستىك، قەلەم دادەر، راستە.....).

- ۶- پارىزگارى لە پاك و خاوىنى پەرتوك و دەفتەرەكانم دەكەم.
- ۷- پارىزگارى لە شتومەك و كەرسىتەكانى قوتاخانە دەكەم.

- ۸- مامۆستا و قوتا بىيانم خۆش دەۋىت و رىزىيان لى دەگرم.
- ۹- لە پۆلدا بە بى دەنگى دادەنىشىم و گۈئى لە مامۆستا دەگرم.
- ۱۰- ئەگەر لەوانەكە تىنەگە يىشتىم ئەوا داوا لە مامۆستا دەكەم كە بۆم دووبارە بکاتەوه.
- ۱۱- ئەگەر مامۆستا پرسىيارى كرد و وەلامەكەم زانى بە بى دەنگ دەست بەرز دەكەم وەو چاودەپىئى مۆلەتى مامۆستا دەبم.
- ۱۲- لە كاتى تاقى كردىنەوەدا باش دەخويىنم و خۆمى بۆ ئامادە دەكەم و پىشت بەخواي گەورە پاشان بە خۆم دەبەستم.
- ۱۳- نەتەماشاي هاپىكىانم دەكەم و نەرىيگەش دەدەم ئەوان تەماشام بکەن.
- ۱۴- پەنا بۆ قۆپى كردن (غەش) نابەم وەرگىز بىرى لى ناكەمە.
- ۱۵- ئەگە تاقىكىردىنەوەكەم لەلا قورس بۇو ئەوا ئەم دوعايىه دەخويىن تا خواي گەورە بۆمى ئاسان بکات:
- (اللهم لاسهل إلا ما جعلته سهلا وأنت تجعل الحزن إذا شئت سهلا).^(٢٠).
- واتە: ئەى خواي گەورە ھىچ شتىك ئاسان نىيە ئىيلا مەگەر تۆ ئاسانى بکەيت، وەھەر تۆ ئەگەر ويسىتت لى بىت شتە قورسەكان ئاسان دەكەيت.
- ۱۶- لە كاتى پىشودا لە گۆپەپانى قوتا بخانە ناچىمە دەرەوه.
- ۱۷- پارىزگارى لەنويىز كردىن دەكەم و ناييفە و تىنەم و لە كاتى پىشودا دەيىكەم.

- ١٨ - دەنگ بەرز ناكەمە وە شەپ لەگەل كەس ناكەم.
- ١٩ - ئەگەر ھەر گرفت و كىيىشە يەكم ھەبۇو لە قوتا باخانە ئەوا رابەرى پۆل ئاگادار دەكەمە وە تا بۆم چارە سەر بکات.
- ٢٠ - لەكاتى دەرچۈون لە قوتا باخانە خۆم دوا ناخەم و بۆ شويىنى تر ناچم و راستە و خۆ دەگەریمە وە بۆ مالە وە.

دوعاى سوار بۇونى ئۆتۈمبىل

بسم الله، الحمد لله، سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وإنما إلى ربنا
لم نقلبون^(٢١).

واته: به ناوى خواوه، حەمدو سوپاس بۇ خواى گەورە، پاك و بىيگەردىن،
بۇ ئەو خوايىھى كە ئەمەي بۇ زىير بار كردىن،

١- لەكتى سوار بۇونى ھەر ئازەلىك يان ئۆتۈمبىل يان فىرۇكە يان
شەمەندەفەر يان كەشتى..... ئەم دوعايىھى سەرەۋە
دەخويىنин.

٢- سوپاس كردنى خواى گەورە لەسەر ئەم بەخششە.

٣- ئەگەر بەسەر بەرزايىدا رۆيىشتىن (الله أكبير) دەكەين.

٤- ئەگەر بەسەر نزمايىدا رۆيىشتىن (سبحان الله) دەكەين.

ئادابى چەڙنەكان

تقبل الله منا ومنك^(٢٢)

واته: خواي گەورە له ئىمە و تۆيشى قەبول بکات.

١- سەرەپاي هەينى موسىلمانان دوو چەڙنى تريشيان ھەيە كە برىتىن لە چەڙنى رەمهزان و چەڙنى قوربان.

٢- چەڙنى رەمهزان لە پاش بەرۋۇزۇ بۇونى مانگى رەمهزانە.

٣- چەڙنى قوربان لە پاش ئەنجامدانى حەجي مالى خوايە.

٤- چەڙنى رەمهزان دەكەوييە يەكى شەوالەوه.

٥- چەڙنى قوربان دەكەوييە دەھى (ذى الحجۃ) ھوه.

٦- جوانترىن پۇشاڭ وجل وېرگمان لەبەر دەكەين.

٧- دەربىرىنى خۆشى وشادى بە بۆنەي چەڙنەوه.

٨- سەردانى كردىنى خزم وکەس وکار و دراوسىن وهاپىيانمان.

٩- يارمەتى دانى ھەزارو نەداران.

١٠- لە كاتى بەيەكتىر گەيشتن لە چەڙندا ئە و دوعايى سەرەوه بەيەكتىر دەلىيىن، پاشان پىرۇزىيائى لەيەكتىر دەكەين.

١١- زۇر خۆرى وزىادە مەسرەفى ناكەين.

١٢- خۆشوشتن پىش چۈون بۇ نویىژى چەڙن.

١٣- نویىژى چەڙن لە مىزگەوت ئەنجام دەدەين^(٢٣).

سەرسام بۇون بە شتىكى جوان

﴿مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ [الكهف: ٣٩].

واتە: ئەوهى خواى گەورە ويستى لى بىت هەر ئەوه دەبىت، وە ھىچ
ھىزۇ توانايەك نىبىيە بۇ ھىچ كەس مەگەر بە ھۆى خواوه نەبىت.

١- لەكاتى بىنىن وسەرسام بۇون بە شتىكى جوان ئەو دوعايى
سەرەوه دەخويىن.

٢- حەسودى پى نابەين ودعاعى خىرۇ بەرەكەت بۇ خاوه نەكە
دەكەين.

٣- رازى دەبىن بەو بەشەى كە خواى گەورە پىيى بەخشىوين.

٤- تەماشاي خەلکانى خوار خۆمان دەكەين نەك سەروى خۆمان.

لە كاتى روودانى شتىك كە پىت خوش بىت

الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات (٢٤).

واته: حەمدو سوپاس بۆ خوای گەورە كە بە هۆى بەخشاشەكانى ئەوهەوە
كارە چاكەكان تەواو دەبن.

- ١- سوپاس كىرىنى خوای گەورە لەسەر بەخشاشەكانى.
- ٢- ھەموو كارەكان بە بىي يارمەتى خوای گەورە تەواو نابن.

لە كاتى روودانى شتىك كە حەزى پى ناكەيت

الحمد لله على كل حال^(٢٥).

واتە: حەمدو سوپاس بۇ خواي گەورە لەسەر ھەموو حالەتكان.

١- ھەموو شتىك بە قەزاو قەدەرى خواي گەورە روو دەدات.

٢- رازى بۇون بە قەزاو قەدەرى خواي گەورە.

٣- لەوانە شتىك روو بەدات وپىمان ناخۆش بىت بەلام خىرى تىدا بىت

بۆمان.

له کاتى بىستنى ھەورە بروسکە

سبحان الذي يسبح الرعد بحمده والملائكة من خيفته^(٢٦).

واته: پاک و بىگەردى لە ھەموو كەم و كورپىيەك بۆ ئەو خوايەى كە
ھەورە بروسکە بەپاکى رادەگرىت وەرۇھا فريشتنېش لىرى دەترسىت.

لە كاتى هەلگىدى بادا

اللهم إني أسألك خيرها وخير ما فيها وخير ما أرسلت به وأعوذ بك من شرها وشر ما فيها وشر ما أرسلت به^(٢٧).

واته: خوايىھەن داواى خىرۇ چاكەي ئەم بایيەت لى دەكەم، وە چ خىرۇ چاكەيەكى تىّدايە، وە چ خىرۇ چاكەيەكت پىدا ناردووه، وەپەنا دەگرم بەتۆ لەشەپۇ خراپەي ئەم بایە، وە چ شەپۇ خراپەيەكى تىّدايە، وە چ شەپۇ خراپەيەكى پى نىىدراروھ.

لە كاتى بى بارانىدا

اللهم أغثنا اللهم أغثنا اللهم أغثنا^(٢٨).

واته: خوايىھەن فريامان بکەوە بارانمان بۇ ببارىئىنە.

لە كاتى باران بارينىدا

اللهم صيّبا نافعا^(٢٩).

واته: خوايىھەن بارانىكى سودبەخش بىت.

(٢٧) (متفق عليه، وانظر: مشكاة المصابيح: ١٥١٣).

(٢٨) (البخاري: ١/٢٢٤، ومسلم: ٦١٣/٢).

(٢٩) (صحیح الجامع الصغير: ٤٧٢٥).

له پاش باران بارين

مطرنا بفضل الله ورحمته ^(٣٠).

واته: بارانمان بۇ بارىنرا به هۆى فەزل وچاکەو رەحم وسۆزى خواي
گەورەوە.

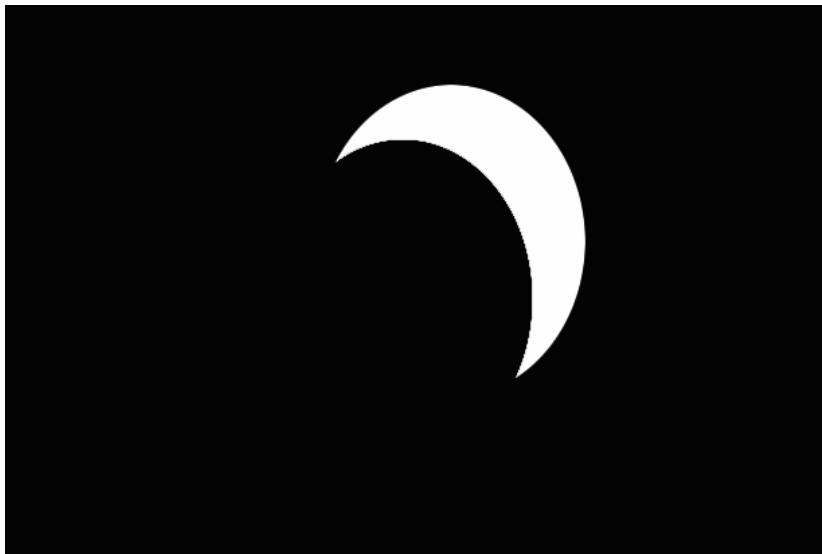
- ١- باران بارين هۆکاره بۇ ئاوه دان كردنه وھى ولات.
- ٢- باران بارين سودى ھەيە بۇ رووهك وئازەل وزھوی و مرۆڤ.
- ٣- لەكاتى ھەموو ناخوشىيەك تەنها هنا بۇ خواي گەورە دەبەين
وداواي فرييا كەوتىن ويارمەتى لە دەكەين.
- ٤- تاوان وسەرپىچى هۆکاره بۇ بىن بارانى.
- ٥- خىرۇ زەكتات وصەدەقەو بەخشىن لەپىتناوى خواي گەورە هۆکاره
بۇ باران بارين.
- ٦- لە كاتى باران بارىندا دوعا دەكەين، چونكە دوعا كردىن قەبولە.
- ٧- باران بارين فەزل وچاکەو رەحمەتى خواي گەورە يە.

لە كاتى بىينىنى مانگ

الله أكابر اللهم أهله علينا بالأمن والإيمان والسلام والإسلام والتوفيق لـ
تحب وترضى ربنا وربك الله^(۳۱).

واتە: خواى گەورە لە ھەموو كەس وشىتىك گەورە ترە، خوايە
بىيگە رېتىتە وە سەرمان بە هيئىتى وئارامى وئىمامان وپارىزراۋى وئىسلام
وپيارمەتىدان بۇ ھەرشىتىك كە خۆت پىت خوشەولىقى رازيت، ئەمى مانگ
پەروھەردگارى ئىمە و تۆيىش ھەر الله يە.

(۳۱) صحيح الكلم الطيب، حديث رقم: ۱۶۲.

دوعاو ئەذكارو ئاداب بۇ مندالان لە سوننەتى صەھىھى پىغەمبەر مان (ص) (٤٩)

لە كاتى بىستنى وەرىنى سەگ وەرىنى كەر بەشەو

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم^(٣٢).

واتە: پەنا دەگرم بە خواى گەورە لە شەيتانى رەجم كراو.

لە كاتى بىستنى دەنگى كەلەشىر

اللهم إني أسألك من فضلك^(٣٣).

واتە: خوايە من داواى فەزىٰ وچاكەى تو دەكەم.

تەواو بۇوم لە كۆكىرنەوە ئامادە كەردىنى ئەم نامىلىكە بەسۇدە لە رۆژى يەك
شەمە بەروارى ٢٩ / جمادى الأولى ١٤٣٠ بەرامبىر ٢٤ / ٥ / ٢٠٠٨ ز
والحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات

لە بلاوکراوه کانى مالپەرى ئىيمان وەن

www.iman1.com

ھەميشە لەگەلمان بن بۇنۇي بۇونەودى ئىيمان وەن

imanonekurd@yahoo.com

(٣٢) (أبو داود: ٤ / ٣٢٧، وأحمد: ٣٠٦ / ٣، وصححة الألباني في: صحيح أبي داود: ٩٦١ / ٣).

(٣٣) (البخاري مع الفتح: ٣٥٠ / ٦، ومسلم: ٢٠٩٢ / ٤).